

Vörös Éva

Müncheni levél

Go West, avagy irány a Nagyvilág! Ki van adva jelszó, s mint annak idején a harmincas évek nagy gazdasági válságában, most is, aki csak tud, csomagol. Először lélekben, azután pedig már visszavonhatatlanul a bőröndökbe. Aki meg nem, az itthon kezdi rosszul érezni magát, és röstellí „abnormalitását”. Mert hát ugye az a normális, hogy el innen. Tévedés ne essék, én nem a szent röghözkötés zászlaját lengetem, magam is Münchenből írom e sorokat, ahol hitmélyítő alkalmakat tartok a külföldre szakadt nagy-magyarországiaknak, egy maroknyi kis csoportnak, hiszen alig vagyunk tízen-húszan. De döbbenetes emigrációs adatokat hallok itt. Például, hogy csak a müncheni repülőtéren kétszáz magyar dolgozik.

Egy ismerőssémmel szájatva csodáltuk a csodálatos müncheni ékszerdobozt, a városházát, aztán beültünk a szemközti étterembe. Magyarul rendelhettünk, mert a (köldökig dekoltált) dirndli-ruhás pincérnő felvidéki volt, s amikor megkérdeztem, nincs-e valami öntet a zöldségköretre, ő nagyon készségesen, csak nekem, merthogy magyar vagyok, hozott valamiféle fokhagymás varázslatot, s közben elárulta, hogy az egész konyhai személyzet szakácsostul magyar. Rögvest leesett a tantusz, miért is volt olyan otthoni íze a rántott csirkecombnak. (Pontosabban, amelyet még régen otthon lehetett vendéglőben kapni.)

Hazafelé a müncheni metrón egy fiatal, bogárszemű anyuka székely tájszólással próbálta az ülésekre gyömöszölni kicsinyeit, akiknek inkább mozoghatnékjük, mint ülhetnékjük volt. Miközben az iránt érdeklődtem, honnan jöttek, a harmadik mondat után beszélni is alig tudott a zokogástól. Néhány hónapja jöttek csak ki, s a férje egész nap dolgozik, ő meg egyedül a kicsikkel összezsúfolva pár négyzetméteren. A lakásbérletek mostanság Münchenben a csillagos égbe szöktek. A kicsik nem engedték, hogy tovább beszélgessünk, mert felváltva követelték anyjuktól, hogy menjenek a mamájhoz, mert ott a nagy kertben akarnak játszani. Nem értették, mit is jelent az a nagyon messze, ami miatt most mindez nem lehetséges. Mit mondhatnék, hívom őket a gyülekezethez.

De arról nem is akarok mesélni, milyen sokszor „bejött” az is, hogy a tübingeni koldusoknak viccből magyarul köszöntem. Ezt aztán néhány euróm bánta, mert cserében megkaptam tőlük már-már kaptafára húzható élettörténeteiket, és a kéréslistát, amit a gyülekezethez – magyar híján a németnek – továbbíthattam.

De nemcsak a nyugat felé vivő útjaim tanulságosak. Gyakran járok Kolozsvarra busszal – lévén, hogy ott van a lakásom –, s a hosszú úton a sofőrök szívesen mesélnek. Nekik aztán igazán van mit. Évtizedes praxisuk van a „go west”-láz kárvallottjainak utaztatásában. Az is tény, hogy Kelet-Közép-Európában a magyaroknak van a leghosszabb ún. „mobilitás-történetük”, hiszen hozzánk kezdtek először erdélyi munkások átjárni, akik azóta továbbvándoroltak Olaszországba, Spanyolországba. S így Erdélyben felnőtt már egy generáció csonka családban, amely csak vendégként ismerte apját vagy anyját, s most már ezeknek a fiataloknak nem is akarózik elkezdeni velük az ismerkedést. Pedig most lehetne, mert azóta az idősödő szülő hazakerült. Ha még volt hova, és a feleség közben nem szeretett meg mást, s nem adta el a lakást. Ismerek olyan hajléktalan alkoholistát Kolozsvaron, aki valaha kitűnő szakmunkás volt. Csak hát elindult nyugatra a jobb megélhetésért. Pedig az csak Magyarországon volt. Meg is kapta egy ideig. Valójában iszonyú nagy árért, mert hazajöve már nem várta sem család, sem lakás. S nem akadt más „fogódzó”, mint a pohár.

„Higgye el – győzködött a kolozsvari sofőr –, én már húsz éve ingáztatom ezeket az embereket, ezeknek a családoknak a nyolcvan százaléka tönkremegy. Lehet, hogy húsznak bejön, csak hát azoknak a többsége szupergyorsan elfelejti a magyarságát.” Megpróbáltam tiltakozni ez ellen a szám ellen, de azt be kellett látni, hogy hozzánk leginkább csak a sikertörténetek jutnak el. Igaz, az is eszembe ötlött, hogy akitől megkérdeztem, meg tudott-e itt szokni, a válasz leginkább az volt: csak az első tíz év volt nehéz, majd bizonytalanul hozzátették: Meg az utána következők.

A sofőr azonban nem hagyta, hogy ezen medítálgjak, mert rögvest belekezdett a történeteibe.

– Meséljek arról a fiatalasszonyról, aki itt Kolozsvaron felült a buszra, s indult Spanyolországba öreget ápolni? Ketten integettek sírva utána: a férje meg a hároméves kislánya. Egy pár hét után a férje küldött ki valamilyen iratot az asszonynak. Én meg alig akartam hinni a szememnek, amikor megláttam ezt az asszonyt egy kocsiában, s mellette egy fiatal férfi simogatta. Kérdezte, hogy elvinnék-e egy kis csomagot, amit küldene. Na, hát én aztán megmondtam neki, hogy van posta is. Még mit képzelsz, hogy nézzek a férje szemébe, aki itthon kérdezné, hogy van a felesége... Persze, mit is tudnak csinálni ezek a fiatalasszonyok. Felveszik a családok a nagy kölcsönöket, hogy kiutazhassanak ismeretlen helyekre, aztán ott meg nemcsak öregápolásra kellenek. Pénz nélkül haza nem jöhet, de odakinn az utcára se mehet.

– Azért ez nem mindenhol van így – tiltakozom. Tübingeni lelkész ismerősömhöz havonta felváltva jönnek Magyarországról az idős édesanyját ápolni, s alig akarnak hazajönni egy-egy hónap után.

– Adja meg a címét!

– Miért, kiküldené a feleségét?

– Azt már nem. Kereselek annyit én, hogy meg tudjunk élni. Igaz, nem nagy lábon, és az is igaz, hogy nagyon fárasztó a pedált nyomni már annyi éve egyfolytában, hőségben vagy hóban, fagyban egyaránt. De tanulja meg becsülni a fiam is, amije van, én nem engedem elpuhulni. De talán a nagynénémnek nem jönne rosszul ez a cím. Bár ki tudja. Higgye el, szétzúzza ez a kinti munka nemcsak a házasságokat, de a testvéri kapcsolatokat is. Míg élek, el nem felejttem azt a nagy melák férfit, aki olyan hatalmas bőrönddel szállt fel, hogy ketten is alig tudtuk feltenni. Egyfolytában arról beszélt, hogy őt a főtéren várja a nővére. Én meg csak biztatgattam, hogy azért csörögjön rá. Aztán amikor átléptük a spanyol határt, csak elővette a mobilját. Semmi válasz. Már a végén a magamról is hívtam a számot, de hiába. Míg élek, nem felejttem el azt a jelenetet. Kitettem a főtéren, hát az a nagy ember úgy zokogott, hogy ne mondjam, bőgött, mint a barmok vágóhídon. Máig sem tudom, hogyan került haza.

Én azért meg akartam említeni a sofőrnek, hogy az a szerencsés konstelláció, amikor családok nem válnak el, hanem együtt kerülnek ki, de aztán csak elhallgattam. Eszembe jutott, hogy a napokban kaptam drótpostán egy imarendelést, egy fiatal erdélyi családjért, ahol az egyetemem végzett férfinak a szakmájában nagyszerű állása sikeredett ugyan nyugaton, csak hát két év után szívinfarktusban meghalt. Agyondolgozta magát. A felesége meg a fia hozta haza – urnában.

„Értsd meg, csak egy életem van”, magyarázta egy fiatal heidelbergi teológus, akinek az anyja német, az apja francia. „Korábban rendszeresen átjártam Franciaországba. A nyelv miatt is, a rokonok miatt, és vonzott az a tőkéletesen más. Mert ott minden más: a politika, a kultúra, a mentalitás, a barátság, a család. Mondhatom, hogy élveztem, nagyon is. De rengeteg energiát elvett tőlem. Rájöttem, hogy nem tudok két világban élni. S arra kell összpontosítanom, hogy a tanulmányaimat befejezzem végre, s elkezdjek dolgozni, mégpedig itt, ahová tartozom. S azt a zsebkendőnyi területet művelni és őrizni, amit az Isten rám bíz az enyéim között. Mert rengeteg a magányos, a senkihez nem tartozó ember, legalább lelki családjuk legyen.”

Bólogattam, még akkor is, ha ez nekem is szólt, hogy ezek után már nem tud belemerülni még a magyarság keserveibe is, és ne rá zúdítsam a német multik kizsákmányolása miatti dühömet, akármennyire nyitottnak tűnt is ő – társai nagy részével ellentétben – a multikultúrára. Mindenesetre azt megértettem, hogy nekünk itthon talán többet kellene beszélni arról, hogy az ún. kapcsolati tőke, a baráti, a rokoni szálak összetartó ereje vetekszik a bankbetétekével. Sőt láss csodát – még pótolni is tudja. Talán nekem fennhangon kellene dicsekednem azzal, hogy mi még összejövünk karácsonykor, van úgy, hogy harmincan is. Rám is szólnak az ismerőseim, hogy ne merészeljek panaszkodni a magányosságról, mert még ha nincs is mindennapi kapcsolat a családommal, azért az életem eseményei mégis egyfajta láthatatlan, de mindig jelenlévő fórumon zajlanak. Ahol számon tartanak, és persze kérdés nélkül is mérlegelnek, értékelnek. Egy évben egyszer biztosan, azzal, hogy karácsonykor a családi színpadra mindenki felkerül a maga „Nekem mi volt a legjobb ebben az évben?” mondatával, és a „Boldog karácsony!” meglapogatás embermelegével. Hirdetnem kell ezt akkor is, ha még a nagycsaládon belül is érzem, hogy a váratlanul rántórt mélyszegénység mennyire kapcsolat-, erkölcs- és jóézésromboló, és olykor milyen abszurd helyzeteket generál akár a családon belül is.

Szerencsére a jézusi kezdeményezés jóvoltából meg tudok nevezni magam körül lelki családtagokat is, akik nem csekély megtartó erővel bírtak és bírnak az életben. Igaz, számukra lementem a térképről azzal, hogy 2004. december 5. után átköltöztem Budapestről Kolozsvárra. Még csak nem is egyházi meghívásra „misszionálni”, hanem „csak” közöttük élni. Mint ahogyan az a bizonyos *settlement* mozgalom hirdeti, amely nem a szavakban, hanem a jelenlét, az életvitelszerű együtt-lét erejében hisz, és ezzel próbál a marginalizált helyzetben lévő népcsoportokon segíteni.

Nem a vállalásomat bánom, hanem most itt, Münchenben az riasztott meg, hogy akikért keletre mentem, azoknak a száma végtelenül csökken, a nyugatra menőké pedig szélesebben nő.

Ha a folyamatokat ellenkező irányra váltani nem tudjuk is, de legalább valami védőhálót fontos lenne kialakítani – valamiféle lelki nagycsaládot – azoknak, akik nem is tudják, milyen necces életutat választottak. Mert a „go-west-kisiklottak” történetei riasztóan dagadnak. S mit tagadjam, én sem sietek bevallani, hogy az ismerősöm, akivel Münchenben vacsoráztam, Erdélyből elszakadt, tehetséges, értelmes orvos, aki nyugaton helyettesítéseket vállal. Valójában rabszolgamunkát végez ideig-óráig, igaz, tízszer annyi pénzért, mint otthon. De a feleség és a gyermekek tőle már rég elmaradtak, s a folytonos létbizonytalanság, az állandó városról-városra költözés emberidegen közege szükségszerűen nyomasztja. Nem is veszi komolyan azt, mekkora a veszélye annak, hogy észrevétlenül csúszson bele az alkoholizmusba. Pedig már ő is jönne haza, s nemcsak a csomagjait hozná, hanem kinti orvosi tapasztalatait is, mégis elutasításra talált. Érti ezt valaki, amikor nálunk nem titok az orvoshiány?

Egy másik németországbeli hazánkfia pedig azzal gyógyítgatja a depresszióját – amiért tisztességesen megdolgozott évtizedeken át odakinn tanítván, s a gyerekeit felnevelvén –, hogy most német betegnyugdíjasként Magyarországon egy Isten háta mögötti kis faluban vett egy elhagyott gaztengert egy roskadozó parasztházzal. Aztán a szabadidejében – és az mostanság elég sok akad – ott kubiokol, s úgy tűnik, a hazai levegő, s a paraszti munka valóban kitűnő antidepresszánsnak bizonyul.

Mert legyen szabad arról is írni, hogy miközben fennen hirdetjük, hogy tőlünk mindenki elmegy, aközben nincs fogalmunk arról, hányan érkeznek külföldről Magyarországra, akár naponta is. Pedig de nagyon meg kellene kérdezni őket, hogyan képesek ők nálunk mégis talajt fogni, s akár tőlük ezt el-, vagy újratanulni.

A müncheni hitmélyítő hét kezdetén azzal fogadtak: „Tőlünk ne várj el semmi olyan normális dolgot, ami egy hazai vagy egy erdélyi gyülekezetben evidencia. Ezeknek a mindenhol összeverődött embereknek itt háromszor annyit kell teljesíteniük, hogy ki ne csúszson a talaj a lábuk alól, s a közösségtől sokat várnak, de – tisztelet a kivételnek – adni többnyire csak keveset tudnak. S ha valami nem tetszik, nagyon gyorsan sarkon fordulnak. Azonkívül már több, mint egy évtizede nincs is lelkésziünk.” Ilyen-olyan helyettesítésekkel cserkészik be az erre járó igehirdetőket. A gyülekezeti élet pedig a fejküli lovas abszurd alakja. „S ha azt akarjuk – folytatták az önbemutatóst –, hogy valami mégis legyen, a presbitereknek szakadásig kell dolgozniuk. Amit bizony előbb-utóbb feladnak, s jó, ha nem örökre.”

Vannak dolgok, amelyek nekem túl magasak ahhoz, hogy megértem őket. Nálunk túlképzés van lelkészekből. Egy ilyen, a magyarság szempontjából stratégiai helyen, mint München, ahová naponta számolatlanul érkeznek magyarok, ne lenne pénz lelkészi állásra? De itt van a közeli Augsburg. Egyre többen jelezték, hogy az utóbbi évben érezhetően megugrott az ottani magyarok száma. De ott is csak katolikus gyülekezet van, ráadásul papváltásban, amit ugyancsak megsínylettek még a református tagok is. Vajon itt Münchenben kinek kedvez ez a folyvást „haknizó” református igehirdetés? Az ittenieknek szemlátomást nem.

De hát én ebben a helyzetben mit is tehetnék? Elballagok a Marienplatzra – pechemre nyári cipellőben a márciusi hóesésben –, és beviszem az étterembe a gyülekezeti meghívót. Hátha megtalálom a magyari pincérmőt. Tudom, hogy fennáll a veszélye, hogy megkapom: „Nem azért jöttem el ott-honról, hogy még itt is buggyant magyarok között legyek.” Azért a biztonság kedvéért viszek egy cd-t is a húsvéti meditációimból. Ha nem is jön el senki húsvétkor, hátha valamelyik magyarnak mégis segít a sátoros ünnepen egy kicsit lelki életet élni. Mert hát ugye nemcsak kenyérrel és beigélivel él az ember!

Ui. A levelekhez többnyire jár utóirat is. Már szálltam fel a vonatra, hogy induljak vissza Heidelbergbe, ahol a tanulmányaimat végzem, amikor búcsúzóul még utánam szólt annak a korábban említett fiatalasszonynak a férje, aki segített a csomagokkal: „Tudja meg, hogy ez a hét a feleségemnek többet használt, mint egy többhónapos terápia.” – „Hát nem is tudom, ki adott, kapott többet” – szóltam vissza, mert valóban egymás hite által épültünk.

München, 2013. március 19.